

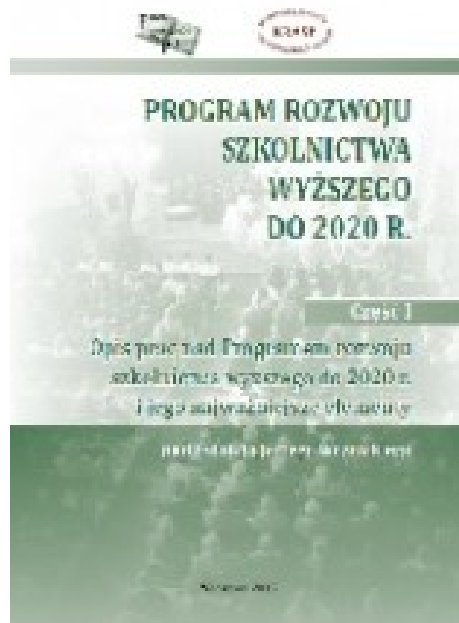
**Program rozwoju szkolnictwa wyższego
do 2020 roku**

**„Debata o przyszłości szkolnictwa
wyższego” – dyskusja nad postulatami
doktoranckimi**

**IV Posiedzenie Zarządu X Kadencji Krajowej
Reprezentacji Doktorantów**

Warszawa

13 czerwca 2015 r.

Projekt zrealizowany przez Fundację Rektorów Polskich w ramach *Programu rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r.*, na podstawie decyzji Zgromadzenia Plenarnego Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich z dnia 26 kwietnia 2013 r., sfinansowany przez uczelnie członkowskie KRASP (KRePSZ)

Główni autorzy opracowania:

- *Opis prac nad Programem rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. i jego najważniejsze elementy* – prof. Jerzy Woźnicki
- *Misja społeczna uniwersytetu w XXI wieku* – ks. prof. Andrzej Szostek
- *Diagnoza szkolnictwa wyższego* – prof. Jarosław Górniak
- *Finansowanie szkół wyższych ze środków publicznych* – prof. Jerzy Wilkin
- *Deregulacja w systemie szkolnictwa wyższego* – prof. Jerzy Woźnicki

Stan aktualny

- Autorzy opracowania zwrócili uwagę, że liczba pracowników szkół wyższych w ostatnich latach maleje, szczególnie w grupie nauczycieli akademickich (największej redukcji w zatrudnieniu doświadczyli na przestrzeni ostatnich trzech lat asystenci), a jednocześnie maleje liczba nadanych stopni doktora (przy wzroście liczby doktorantów);
- Powszechność i jakość kształcenia: stacjonarne studia doktoranckie w uczelni publicznej są nieodpłatne, a uczelnia nie jest ograniczona przy określaniu limitu przyjęć;

Stan aktualny

- Mimo spadku liczby studentów ogółem, rośnie liczba studentów trzeciego stopnia. W roku akademickim 2012/2013 na studiach doktoranckich w Polsce było 42 295 słuchaczy, a więc o 30% więcej niż w roku akademickim 2005/2006 (GUS 2013b, s. 366). Kraj nasz nadal jednak kształci stosunkowo mało doktorantów, biorąc pod uwagę zarówno liczbę ludności, jak i liczbę studiujących ogółem;
- Informacje o systemie podziału dotacji podstawowej dla uczelni w Polsce, który spowodował wzrost przyjęć studentów i doktorantów;

Wyzwania

- Niedopasowanie kompetencyjne absolwentów studiów (kompetencje transferowalne: praca zespołowa, projektowa; przygotowanie profesjonalne, w tym zwłaszcza w zakresie umiejętności, kontakt z praktyką zawodową);
- Jakość studiów doktoranckich;
- Spadek liczby nadanych stopni doktora przy wzroście liczby uczestników studiów doktoranckich;
- Brak formuły prac nad doktoratem w powiązaniu z sektorem gospodarczym i B+R;
- Słabość programowa i często kadrowa studiów doktoranckich;

Wyzwania

- Zbyt wąskie możliwości zatrudniania osób uzyskujących doktoraty ze względu na spadek liczby studentów i ograniczone środki na badania naukowe przyznawane w trybie konkursowym;
- Ograniczona innowacyjność gospodarki i brak zainteresowania udziałem w przygotowaniu wysokiej jakości personelu oraz współpracą z uczelniami;
- Słaba współpraca z przedsiębiorstwami w zakresie kształcenia;
- Zbyt słabe zainteresowanie przedsiębiorstw krajowych zatrudnieniem wysoko wykształconego personelu badawczego – dodatkowy czynnik wypychający na emigrację i zniechęcający do finalizowania doktoratów;
- Bardzo niski udział pracowników B+R w stosunku do całkowitego zatrudnienia i słabą dynamikę wzrostu, zarówno ogółem, jak i w przypadku liczby zatrudnionych na uczelniach;
- Słabe zaangażowanie obu stron w nawiązywanie współpracy badawczej;

Wyzwania

- Niska pozycja rankingowa polskich uczelni (utrudniająca umiędzynarodowienie studiów, budowanie współpracy naukowej oraz wpływająca na ocenę pracowników naukowych w konkurowaniu o międzynarodowe granty badawcze);
- Walka z patologiami;

Wyzwania

- Zaniedbywanie ewaluacji jakości kształcenia doktorantów (PKA nie ocenia jakości programów na studiach III stopnia, elementy oceny znajdują się jedynie w ocenie instytucjonalnej). Autorzy opracowania proponują posłużenie się, w celu określenia jakości kształcenia Doktorantów, wskaźnikami w postaci liczby grantów przyznanych przez instytucje finansujące badania podstawowe oraz stosowane (Narodowe Centrum Nauki oraz Narodowe Centrum Badań i Rozwoju), a także kryteriami stosowanymi przy określaniu wielkości dotacji celowej przyznawanej jednostkom naukowym;

Postulaty

- Powinna istnieć możliwość pobierania stypendium motywacyjnego (nie socjalnego) na drugim kierunku studiów danego stopnia;
- Dotacja powinna w jakimś zakresie uwzględniać kryteria efektywnościowe, np. liczbę absolwentów studiów I i II stopnia oraz liczbę obronionych doktoratów.

Postulaty

- Uczelnie niepubliczne powinny mieć pełną możliwość ubiegania się o środki publiczne przeznaczone na szkolnictwo wyższe rozdzielane na zasadach konkurencyjnych. Uzasadnioną formą wspierania systemu kształcenia na tego typu uczelniach powinna być możliwość otrzymywania, z publicznych funduszy przeznaczonych na szkolnictwo wyższe, stypendiów dla studentów studiów dziennych (stacjonarnych) i doktorantów kształcących się na tych uczelniach.
- Autorzy postulują nad utworzeniem profesjonalnej i niezależnej politycznie instytucji (agencji) finansującej szkolnictwo wyższe w Polsce, nazwanej Narodowym Funduszem Szkolnictwa Wyższego (zaproponowanej w środowiskowej „Strategii rozwoju szkolnictwa wyższego: 2010–2020”).

Postulaty

- Wdrożenie zasady przeznaczania 1% PKB na szkolnictwo wyższe;
- Nie należy zakładać, że nowe, prywatne źródła finansowania będą się stawać substytutem dla finansowania publicznego;
- Wbudowanie w algorytm finansowania uczelni publicznej mechanizmu przeciwdziałającego spadkowi poziomu tego finansowania w związku ze spadkiem liczby studentów/doktorantów stacjonarnych;

Postulaty

Według autorów opracowania, ustawa PoSW powinna:

- regulować studia doktoranckie;
- określać status, pozycję doktorantów w uczelniach i ich samorząd;
- ustanawiać samorząd doktorancki (KRD) na szczeblu krajowym;

Postulaty

- Sprzeczność w regulacjach prawnych (według art. 2 ust. 1 pkt 10 w związku z pkt 18h Ustawy, studia doktoranckie mają się kończyć uzyskaniem stopnia doktora, natomiast według § 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kształcenia na studiach doktoranckich w uczelniach i jednostkach naukowych – Dz.U. z 2011 r. nr 196, poz. 1169 – mają jedynie „stwarzać warunki” do spełnienia wymogów przewidzianych dla otwarcia przewodu doktorskiego i przygotowania rozprawy doktorskiej);
- **Materia studiów doktoranckich jako studiów trzeciego stopnia generalnie wymaga pogłębionej refleksji;**

Postulaty

- Obecne przepisy nie sprzyjają internacjonalizacji studiów. Autorzy postulują utworzenie Polskiej Agencji Wymiany Akademickiej (działającej na wzór DAAD lub Campus France);
- Autorzy wskazują, że zbyt liberalne są przepisy umożliwiające prowadzenie studiów doktoranckich oraz podyplomowych poza systemem szkolnictwa wyższego. Proponują, aby wymogiem, jakie musi spełniać dana jednostka, aby prowadzić studia doktoranckie, było uprawnienie do nadawania stopnia doktora habilitowanego;
- Autorzy postulują, aby studia doktoranckie i podyplomowe były wyłącznie prowadzone przez uczelnie, a nie przez „jednostki naukowe”;

Postulaty

- Autorzy wskazują na konieczność deregulacji art. 195 ust. 2 PSW dotyczącego programów studiów doktoranckich (przepis o połowie programu studiów doktoranckich, wymagającej bezpośredniego udziału doktoranta i nauczycieli akademickich w jednostce organizującej studium doktoranckie, jest niezrozumiały i niemożliwy do wykonania bez prawidłowej definicji programu studiów, bez określenia czym mierzyć całość programu (w godzinach – nakładzie pracy czy kontaktowych wynikających z planu studiów, w punktach ECTS?));
- Autorzy sugerują zastanowienie się nad ideą organizacji studiów doktoranckich według punktacji ECTS;

Postulaty

- Autorzy wyrazili fundamentalną wątpliwość, czy w przypadku systemu POL-on, zarówno w obecnym, jak i projektowanym kształcie, respektowany jest art. 51 ust. 2 Konstytucji RP, który stanowi, że władze publiczne nie mogą gromadzić innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym.

Postulaty

- Źródłem punktów dla ocenianej jednostki powinny być tylko osiągnięcia tych osób, dla których jednostka jest, wskazanym w karcie kompleksowej oceny jednostki naukowej miejscem zatrudnienia i które, jako jedyne, podane jest jako afiliacja prac. Należy zrezygnować także z możliwości podawania, jako osiągnięcia jednostki prac, których autorami są pracownicy innych jednostek;
- Autorzy wskazują, że warto by przypisać status pracownika doktorantom z wszczętym w jednostce przewodem doktorskim oraz dla „postdoków” (laureatów konkursów NCN: FUGA lub instytucji zagranicznych);
- Autorzy, wzorując się na rozwiązaniu zastosowanym przed laty przez KBN i aby uczynić atrakcyjnym dla jednostki zaopiekowanie się doktorantami, wskazują możliwość wliczenia ich do wskaźnika efektywności Q z wagą np. 0,3;

Postulaty

- Przedstawione analizy wskazują, że w polskim systemie szkolnictwa wyższego pożądana jest deregulacja w pewnych obszarach, przy jednoczesnym utrzymaniu treści i zakresu regulacji w innych. **W ogólności, należy w większym stopniu regulować studia i sprawy studenckie, niż studia doktoranckie.**

Postulaty

- Powołanie Polskiej Komisji Akredytacji i Uprawnień Akademickich (PKAiUA) z zadaniami dotychczasowej PKA, zwiększonymi o:
 - zadania akredytacyjne dotyczące wszystkich form i poziomów kształcenia skutkujących wydawaniem świadectw ujętych w Krajowej Ramie Kwalifikacji w tym studiów III stopnia (doktoranckich);
 - dotychczasowe funkcje Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (CK), dotyczące doktoryzowania oraz przyznawania uprawnień do nadawania stopnia doktora
- Kompetencje PKAiUA powinny zostać rozszerzone na studia III stopnia (doktoranckie) niezależnie od rodzaju instytucji, w których są one prowadzone (uczelnie, instytuty PAN i inne instytuty badawcze) oraz na wszystkie inne rodzaje studiów, które skutkują dyplomami ujętymi w Krajowych Ramach Kwalifikacji. PKAiUA należy przekazać zadania należące obecnie do kompetencji CK, związane z uprawnieniami do nadawania stopnia naukowego doktora oraz dokonywania ocen poziomu doktoratów i sposobu działania jednostek organizacyjnych, które uzyskały takie uprawnienia.

Krajowa Reprezentacja Doktorantów

- Poprawa warunków do działania Krajowej Reprezentacji Doktorantów;
- Zapewnienie niezależności Krajowej Reprezentacji Doktorantów poprzez zapewnienie środków finansowych z budżetu państwa na prowadzenie działalności KRD, a w tym na organizację raz w roku krajowego zjazdu doktorantów;
- Utrzymanie ustawowych gwarancji członkostwa przedstawicieli PSRP i KRD w RGNiSW oraz objęcie takimi gwarancjami PKAiUA.